

Bevaring og økonomi – depotbibliotekskonference i Finland

Af Eva Fahnøe Buch og Gitte Kolstrup

Opfyldt af energi til at modtage nye indtryk og erfaringer drog vi til Kuopio for at deltage i den anden Internationale Depotbibliotekskonference sponsoreret af IFLA.

Gitte Kolstrup
Sektionsleder for Magasinet
Statsbiblioteket,
gk@statsbiblioteket.dk

Eva Fahnøe Buch
Sektionsleder for Depot/Indvandrerfunktion
Statsbiblioteket
efb@statsbiblioteket.dk

Det overordnede tema denne gang var ”Preserving and Maintaining Availability of Print Material: the Role of Repository Libraries” med særlig vægt på de økonomiske aspekter i forbindelse med opbevaring af trykt materiale. Konferencen samlede godt 60 kolleger fra hele verden.

Der var et tæt program af indlæg ugen igennem, og man blev slået af undren over, hvor forskelligt depotbiblioteksopgaven blev varetaget verden over. Samtidig havde vi også mange fælles berøringspunkter, når vi drøftede emner som, hvor mange eksemplarer der skulle opbevares, pladsmangel, og hvordan vi kunne løse dette problem, depotbibliotekernes tilhørsforhold i forhold til folke- og forskningsbiblioteker, og depotbibliotekernes rolle i den digitale verden.

Det var udbytterigt at høre de mange indlæg, og der var interessante synspunkter i dem alle. Vi har udvalgt et par indlæg, som vi vil delagtiggøre læserne i.

Steve O’Connor, Melbourne, Australien

Steve O’Connor er Chief Executive Officer for CAVAL Collaborative Solutions. CAVAL (Cooperative Action by Victorian Libraries) arbejder for fællesløsninger for forskningsbibliotekerne i staten Victoria.

I 1996 åbnede CARM-centret (CAVAL Archive and Research Materials) i Melbourne som et fælles depotbibliotek for State Library of Victoria og syv uni-

versitetsbiblioteker. Centret drives af et selskab, som ejes af universiteterne. Der opbevares et eksemplar af hver titel, p.t. 500.000 enheder. Der er fælles katalog, og universitetsbibliotekerne kan køre depotsamlingen op mod egen bestand og dermed få en ”kassationsliste”.

Steve O’Connor påpegede i sit indlæg vigtigheden af, at når man skal vurdere økonomien i en depotbiblioteksordning, skal depotbiblioteket måles med andre lignende institutioner og ikke med biblioteker i mere traditionel forstand. Det er vigtigt at debattere depotbibliotekers værdi og deres rolle i den digitale verden. Ligeledes må depotbibliotekerne udvikle sig for at kunne imødekomme nye krav fra bibliotekerne.

Biblioteksbudgetterne bliver mindre, og mængden af trykt materiale, der publiceres, stiger stadig. I biblioteksvæsenet er der en stor dublering af titler både på delstatsniveau, nationalt og internationalt, men der er alligevel mest fokus på egen beholdning og egen institution – der tænkes ikke nok i samarbejdsløsninger. Hvis antallet af dublerede titler kunne nedbringes og stadig være tilgængelige, ville det betyde store pladsbesparelser for bibliotekerne. Depotbiblioteker er billige i etablering og drift, men det kræver en holdningsændring fra bibliotekerne at skulle afgive materiale.

Udviklingen mod elektroniske udgivelser, særlig på periodicaområdet, vil betyde mindre behov for depotbiblioteker i traditionel forstand. Depotbiblioteker skal debattere en ny og mere aktiv rolle inden for deres respektive informationssamfund. Økonomien skal ikke betragtes isoleret, men i sammenhæng med samarbejdspartnerne.

Jarmo Saarti, direktør, Kuopios Universitetsbibliotek

Hvad er depotbibliotekers rolle, når verden bliver digital – og hvordan kan et middelstort universitetsbibliotek bruge et depotbibliotek som strategisk partner til samlingsudvikling med henblik på aktiv benyttelse?

Universitetsbiblioteket har etableret et strategisk samarbejde med det Finske Depotbibliotek. Størstedelen af efterspørgslen drejer sig om lærebøger til de studerende, nye artikler (dvs. e-tidsskrifter) til lærere og forskere og hurtig levering på eget skrivebord.

Der er stadig sideløbende dermed behov for trykt materiale og ældre materiale (dvs. materiale som er ældre end tre år). Til betjening af den sidste kategori bruges depotbiblioteket, hvilket sparer ressourcer til opbevaring og harmonerer med den overordnede finske strategi for et samarbejdende biblioteksvæsen.

Konferencedeltagerne.

Lizanne Payne, executive director, Washington Research Library Consortium (WRLC) blev dannet i 1987 som et samarbejde mellem otte universitetsbiblioteker i Washington, D.C. Samarbejdet omfatter både et fælles digitalt bibliotekssystem og opbygning og drift af et fælles depotbibliotek med en million enheder.

I USA er der omkring 50 depotbiblioteker, og flere er under opbygning. De fleste drives individuelt af forskningsbiblioteker og omfatter kun egne samlinger, men der planlægges og bygges flere og flere faciliteter med delt ejerskab. Efterhånden som denne tendens slår igennem, står man over for spørgsmål om ejerskab til samlingerne, serviceniveau og styreformer, som alt sammen påvirker udviklingen af et nationalt netværk af depotbiblioteker for trykt materiale.

Lizanne Payne gennemgik forskellige eksisterende modeller og fremhævede deres karakteristika:

Minnesota Library Access Centre (MLAC):

Stort underjordisk magasin, som modtager materiale fra både folke- og forskningsbiblioteker.

New England Regional Depository:

Tre depotbiblioteker, der er til rådighed

for 700 brugerinstitutioner. Ejerskab til samlingerne er bevaret af de tre bidragende biblioteker, men på hylderne står materialet blandet. Depotbiblioteket drives af en privat virksomhed.

Research Collections and Preservation Consortium (ReCap):

Er et samarbejde mellem New York Public Library, Columbia University Library og Princeton University Library. Samlingerne befinder sig fysisk i samme bygning, men hvert bibliotek har et bestemt antal hylder at råde over. Det oprindelige ejerskab til materialerne er bevaret af de tre universitetsbiblioteker, og der er ikke fælles katalog. Samlingen omfatter fire millioner bind, og der er planlagt udvidelser, der kan rumme op til 37 millioner bind.

Som det fremgår, er der forskellige grader af, hvordan man definerer et depotbibliotek. I nogle tilfælde er der tale om et deponeringsbibliotek (depositories), hvor ejerskabet til materialerne bevares af de enkelte biblioteker, og der er reelt nærmere er tale om et fjernmagasin. I andre tilfælde overdrages ejerskabet til materialerne til egentlige depotbiblioteker (repositories). Der er blandingsformer, og det er ikke altid muligt at definere præcist. Ifølge Lizanne Paynes vurdering går tendensen i retning af egentlige depotbiblioteker.

Denne tendens stiller de bidragende biblioteker over for nogle problemstillinger med hensyn til ejerskab, styring og serviceniveau. At afgive ejerskab til samlinger er vanskeligt, da der stadig er en tendens til at måle et biblioteks værdi på størrelsen af samlingerne. De enkelte institutter kan frygte tab af ejerskab til deres forskningsmateriale.

Visionsworkshop

På afslutningsdagen afholdt vi en visionsworkshop for fremtidens depotbiblioteker set i et globalt perspektiv. Der var mange iderige forslag som f.eks. ønsket om internationale love, rettigheder og standarder for materialer, gratis informationsudveksling, færre og større depotbiblioteker, digital levering af alle materialer døgnet rundt direkte til slutbrugeren, fælles portal til depotbibliotekernes materialer som skulle kaldes URL (Universal Repository Libraries) Iderigdommen fejlede ikke noget, og selv om der er lang vej, til vi når disse mål, var dagen opløftende og perspektivrig.

Hvad bringer fremtiden?

I Danmark er Depotbiblioteket primært folkebibliotekernes depotbibliotek. Depotbiblioteket får sine materialer fra folkebibliotekerne, men låner ud til alle biblioteker. Vi har ingen central depotbiblioteksfunktion for forskningsbibliotekernes udenlandske materiale. Hvert forsk-

ningsbibliotek gemmer det, man mener er relevant – det danske haves på pligtafleveringsbibliotekerne. Statsbiblioteket har fungeret som ”depotbibliotek” for institutbibliotekerne på Århus Universitet, og i stor udstrækning indlemmet materialer herfra i sine samlinger, men det viser sig, at materialerne ikke bliver brugt! Selv om den stigende anvendelse af specielt engelsksproget litteratur på længere sigt kan betyde øget efterspørgsel, tyder ikke meget på, at der skal hentes mange materialer hjem fra udlandet. Det bliver hurtigt dyrere i magasinplads, hvis vi beholder al materialet uden at kassere.

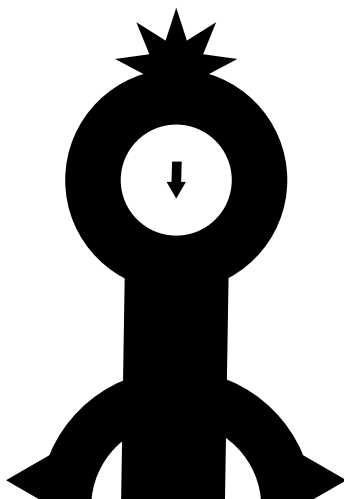
Som Steve O’Connor fremhævede, er samarbejdsløsningen vigtig. Hvis depotbiblioteket skal have en funktion, må vi jo også i Danmark samarbejde om den mest hensigtsmæssige og omkostningsbesparende løsning. Vi gemmer også dublerede titler i danske biblioteker og fastholder vores magasiner! Netop denne problematik vil blive belyst i år. I centralbibliotekernes materialeoverbygningsprojekt 2004 er der nedsat en gruppe til at udvikle en koordineret kassations- og opbevaringspolitik mellem overbygningsbibliotekerne og Statsbiblioteket både på bog- og tidskriftområdet.

Rådhusreception i Kuopio.

Som tidligere nævnt var det nu anden gang siden 1999, at vores kolleger i Kuopio stillede deres faciliteter til rådighed for en international depotbibliotekskonference. For os, der arbejder med disse problemstillinger til daglig, er det både vigtigt og lærerigt at få lejlighed til at mødes med vore udenlandske kolleger og lære dem at

kende, fordi vi kun er få personer, der har depotbiblioteker som vores arbejdsområde her i landet. Arrangementet var veltilrettelagt, aftenerne var hyggelige, og det forholdsvis lille antal deltagere gjorde det let at få gode kontakter til depotbibliotekskolleger fra hele verden. Vi ser allerede nu frem til den næste Kuopio-konference.

For os, der arbejder med disse problemstillinger til daglig, er det både vigtigt og lærerigt at få lejlighed til at mødes med vore udenlandske kolleger og lære dem at kende, fordi vi kun er få personer, der har depotbiblioteker som vores arbejdsområde her i landet.